

LİMİTED ŞİRKET ESAS SERMAYE PAYI ÜZERİNDE REHİN HAKKI KURULMASI

ESTABLISHING THE RIGHT OF PLEDGE UPON CAPITAL STOCK OF LIMITED COMPANY

Ramazan DURGUT*

Özet: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile limited şirketler hukukuna ilişkin birçok yeni hüküm eklenmiştir. Çalışmamızda bu yeni hükümlerden biri olan limited şirket ortaklarının esas sermaye payları üzerinde rehin hakkı kurulması (TTK 600/2) incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Limited şirket, esas sermaye payı, rehin hakkı, genel kurul onayı, haklı sebep.

Abstract: Several new rules for the limited liability company have been promoted as rules of new Turkish Commercial Code No. 6102. In this study, the rule of establishment and creation of pledge rights on capital contributions of shareholders within a limited liability company (TCC 600/2) has been dealt with as the new rules of TCC.

Keywords: Limited liability company, capital contributions, pledge, the approval of the members' general meeting, just reason.

I. GİRİŞ

Limited şirket, Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 573 ilâ 644. maddeleri arasında düzenlenmiştir¹. 6102 sayılı yeni TTK'da, 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu'ndan (eTK) farklı olarak, limited şirket bir sermaye şirketi türü olarak kabul edilmiş (TTK 124/2) ve getirilen yeni hükümlerle limited şirket birçok noktada anonim şirkete yaklaştırıl-

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun limited şirketlerle ilgili hükümlerine, 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 503 - 556. maddeleri ile İsviçre Borçlar Kanunu'nun (OR) 772 - 826. maddeleri kaynaklık etmiştir (Abuzer Kendigelen, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2011, s. 419). İsviçre ve Alman limited şirketler hukukundaki değişiklik ve yenilikler ile ilgili bkz. Hasan Pulaşlı, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, C.II, Ankara 2011, s. 1991 - 1998; Hasan Pulaşlı, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Yani Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara 2012, s. 975 - 982).

mıştır. Bu kapsamda tek kişilik limited şirket olabileceği kabul edildiği gibi (TTK 573/1)², ortak sayısı üst sınırı korunmakla birlikte ortak sayısı ne olursa olsun, tüm limited şirketlere aynı hükümlerin uygulanacağı kuralı da benimsenmiştir³. TTK 573'te limited şirketin nitelik ve özellikleri tanıtılmıştır. Bu maddeye göre limited şirket, bir veya daha fazla gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilen, esas sermayesi belirli ve paylara bölünebilen, ortakların sorumlulukları taahhüt ettikleri esas sermaye payları ve şirket sözleşmesinde yer alması koşulu ile ek ödeme ve yan edim yükümlülükleriyle sınırlı olan tüzel kişiliği haiz bir ticaret şirkettir⁴. Görüldüğü gibi buradaki ortakların borçları şirket sözleşmesi ile düzenlenmiş olmak koşuluyla ek ödeme veya yan edim yükümlülüğü de içerebilecektir.

6102 sayılı TTK'da, tamamen veya kısmen, 6762 sayılı eTK'da olmayan, yeni maddelere yer verilmiştir. Bunlardan bir tanesi de limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasıyla ilgilidir. TTK 600/2'ye göre şirket sözleşmesi ile esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması genel kurulun onayına bağlanabilmekte ve bu durumda devre ilişkin hükümler uygulanmaktadır. Böyle bir şirket sözleşmesi hükmü yoksa artık onayda gerekmez. Öte yandan, genel kurul sadece haklı sebeplerin varlığı halinde rehin hakkı kurulmasına onay vermekten kaçınılabilir. Buradan hareketle, şirket sözleşmesinde bir kısıtlama olmadığı takdirde TMK hükümleri gereği tesis edilebilecek rehin hakkının, TTK 600/1 çerçevesinde intifa hakkı tesisinde

² Tek kişilik limited şirket ile ilgili bkz. Ünal Tekinalp, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, İstanbul 2012, s. 11 vd.; Fatih Aydoğan, Tek Kişi Ortaklığı, İstanbul 2012, s. 89 vd.; Argun Karamanlıoğlu, "TTK Tasarısı ve Tek Kişilik Limited Ortaklıklar", Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2010/1, s. 139 - 162; Gökmen Gündoğdu, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Tek Kişilik Anonim Ortaklık ve Tek Kişilik Limited Ortaklık", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl 2007, C. 65, s. 1, s. 251 - 257, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/hukukmecmua/article/viewFile/3776/3352>.

³ Bu konuda ayrıntılı bilgi ve değerlendirmeler için bkz. Kendigelen, İlk Tespitler, s. 419 vd.; Pulaşlı, s. 1998 vd.; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 982 vd.; Erdoğan Moroğlu, Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2009, s. 326 vd.; Şükrü Yıldız, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul 2007, s. 55 vd.

⁴ Bkz. ve krş. Yıldız, s. 69; Moroğlu, s. 327; Pulaşlı, s. 1999 - 2000; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 983 - 984; Sami Karahan / Mustafa Çeker, Şirketler Hukuku, Konya 2012, s. 777 vd.

olduğu gibi, tüm sınırlı aynı haklar gözetilerek genel kurallara tabi olduğu; birinci fıkrada rehine de atıfta bulunulmasının yerinde olacağı söylenebilir. Çalışmamızda esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması ve bunun usulü incelenmiştir.

II. ESAS SERMAYE PAYI

Limited şirket, şirket sözleşmesi ile belirli bir miktarda esas sermayesi olan⁵ ve bu esas sermayesi, ortakların esas sermaye paylarının toplamından oluşan bir sermaye şirkettir (TTK 573/1). Şirket sözleşmesine esas sermayenin itibarî tutarı, esas sermaye paylarının sayısı, itibarî değerleri, varsa imtiyazlar ve esas sermaye paylarının gruplarının yazılması gereklidir (TTK 576/1c)⁶. Böylece TTK limited şirketler bakımından da pay sahipliği - ortaklıktan çok “esas sermaye payı” kavramını tercih etmiştir. TTK 583/1 ve 2 gereği limited şirket esas sermaye paylarının itibari değeri yirmibeş Türk Lirası veya katları olarak belirlenmelidir. Ancak şirketin durumunun düzeltilmesi amacıyla bu değer (yirmibeş Türk Lirası) altına inilebilir (TTK 582/1) ve ayrıca esas sermaye paylarının itibari değerleri de birbirinden farklı olabilir (TTK 583/2).

TTK 583/3’ de limited şirket ortaklarının birden fazla esas sermaye payına sahip olabileceği düzenlenmiştir. Böylece eTK’deki “tek ortak, tek pay” ile payın devri için bölünmesinin gerekli olmasına ilişkin ilkelere terk edilmiştir⁷. Bunun pay rehni bakımından önemi ise, bir ortağın sahip olduğu payların bir kısmı üzerinde rehni hakkı kurulması için artık payların bölünmesine gerek kalmamasıdır. Başka bir anlatımla limited şirket ortağı sahip olduğu esas sermaye paylarının tamamını

⁵ Limited şirket esas sermayesi en az onbin Türk Lirasıdır ve bu tutar Bakanlar Kurulunca on katna kadar artırılabilir (TTK 580).

⁶ Limited şirkette pay ve/veya esas sermaye payı kavramları için bkz. Yıldız, s. 78 - 81; Pulaşlı, s. 2006 vd.; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 990 vd.; Reha Poroy / Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Güncelleştirilmiş 12. Baskı, İstanbul 2012, N. 1643; Ertan Demirkapı, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri, İzmir 2008, s. 5 vd.; Buket Sayın Önal, Limited Şirketlerde Ortakların Sorumlulukları, Ankara 2008, s. 55 vd.

⁷ Yıldız, s. 80 - 81; Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu, Açıklamalı, Notlu ve Karşılaştırmalı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat, Güncelleştirilmiş 13. Bası, İstanbul 2011, s. 277 (TTK 583’ün altındaki not); bu konuda ayrıntılı bilgi ve karşılaştırma için ayrıca bkz. Demirkapı, s. 24 vd.

veya bir kısmını, teminat vereceği borçla mütenasip bir şekilde, rehin verme imkânına kavuşturulmuştur⁸.

III. ESAS SERMAYE PAYININ REHNİ

Limited şirket esas sermaye payı üzerinde kurulan rehin hakkı, ortaklık payının malvarlıksal yönünü; başka bir ifadeyle, ortaklık sıfatının malvarlıksal haklarını kapsamaktadır. Bu sebeple limited şirket payı üzerindeki rehin hakkının konusu bir aynı hak olup, burada mülkiyet değil ortaklık hakkı üzerinde kurulan rehin hakkı söz konusudur.

Limited şirket payı üzerinde rehin hakkı kurulması, eTK'da özel olarak düzenlenmemiş, alacaklar ile diğer hakların rehnine ilişkin Medeni Kanununun 954 vd. maddeleri uyarınca şirket payları rehnedilmiştir⁹. Aynı usul, yani payın MK 954 vd. hükümlerine göre rehnedilmesi, devam etmekle birlikte, limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasına ilişkin TTK 600/2' de yeni bir hüküm getirilmiştir: *“Şirket sözleşmesiyle, esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması genel kurul onayına bağlanabilir. Bu halde geçişe ilişkin hükümler uygulanır. Genel kurul sadece haklı sebeplerin varlığı halinde rehin hakkı kurulmasına onay vermekten kaçınabilir.”*

TTK 600/2'deki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, limited şirket payı üzerinde rehin kurulması şirket sözleşmesiyle genel kurul onayına bağlanmamışsa, MK 954 vd. hükümlerine göre rehnedilir. Şirket sözleşmesiyle pay rehni genel kurul onayına bağlanmışsa, bu durumda pay devrine ilişkin TTK 595 ilâ 598. maddelerine uyarınca esas sermaye payı rehnedilebilir. Belirtelim ki, esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması, payın devrinden farklı olarak, rehin alacaklısına malvarlığı ve katılma hakları vermemekte; sadece cebri icra vasıtasıyla payın satılması, rehinli alacaklının alacağına satışla mütenasip bir şekilde kavuşması ve bu suretle şirketteki ortaklık durumunun değişmesine yol açmaktadır¹⁰. Limited şirket ortaklarının bizzat şirketin

⁸ Bkz. ve krş. Demirkapı, s. 186 vd.; H. Ercüment Erdem / Y. Can Göksoy, *“Limited Şirkette Payın Rehni”*, Prof. Dr. Seyfullah Edis'e Armağan, İzmir 2000, s. 590 - 591; Halil Arslanlı / Hayri Domaniç, *Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması*, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt III, 1989 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2011, s. 276.

⁹ Arslanlı / Domaniç, s. 273 - 274; Erdem / Göksoy, s. 577 vd.; Mehmet Kılıç, *“Anonim Ortaklıkta Pay Rehni”*, Bankacılar Dergisi, Sayı 71, 2009, s. 68.

¹⁰ Limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasının etkileri ve

esas sermaye paylarını rehin olarak verebilmesi, ekonomik bakımdan onların kredibilitelerini artıran önemli bir araçtır. Ancak üzerinde rehin hakkı kurulan payın cebri icra vasıtasıyla satılması halinde ortaklar dışında üçüncü kişilerin şirkete girmesi ve/veya şirketin kontrolünü ele geçirmesi riski ortaya çıkmaktadır¹¹. Bu nedenle bir ortağın esas sermaye payı üzerinde tasarrufî işlemlerde bulunması ile diğer şirket ortakları ve şirketin menfaatleri arasında bir dengenin kurulması gerekmektedir¹². Bu ihtiyaca binaen TTK 600/2'deki esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasının şirket sözleşmesi ile genel kurul kararına bağlama şeklinde kısıtlama hükmü getirilmiştir. Kanaatimizce de limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkının kurulmasına ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nda özel bir hüküm (TTK m. 600/2) öngörülmesi isabetli olmuştur. Zira ortakların paylarını serbest iradeleriyle devir ve rehin etmeleri yasaklanmamakta, buna karşılık ortakların rızası olmadan cebri icra vasıtasıyla limited şirket paylarının el değiştirmesi ve buna bağlı olarak şirkete yeni ortak girmesi engellenmektedir. Böylece hem şirketin menfaati hem de diğer ortaklarla payını rehin veren ortağın karşılıklı menfaatleri korunmuş olmaktadır.

A. Pay Üzerinde Rehin Kurulmasına İlişkin Şartlar

1. Devir ve/veya Rehin Yasağının Bulunmaması

TMK 954'e göre "*Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir.*" Bu sebeple limited şirket payının devredilmesine ilişkin kanuni veya şirket sözleşmesinden kaynaklanan bir devir yasağı varsa, limited şirket payı rehnedilemez¹³.

rehnin kapsamı hakkında bkz. Erdem / Göksoy, s. 591 - 614; Arslanlı / Domaniç, s. 275 - 276; Reto Bügler, Der GmbH-Anteil: Insbesondere dessen Erwerb, Übertragung und Verlust (de lege lata et ferenda), Zürich 2004, s. 152 - 153; Matthias Oertle / Shelby du Pasguer, Basler Kommentar, Obligationenrecht II Art. 739 - 1186 OR, 3. Auflage, Basel 2008, Art 789b N. 6; Marc Pascal Fischer / Martin Petrin / Rino Siffert, GmbH-Recht, Bern 2008, Art. 789b N. 7 - 8; Jeannette Wibmer (Jolanta Kren Kostkiewicz / Peter Nobel / Ivo Schwander / Stephan Wolf), Gesellschaft mit beschränkter Haftung, in: OR Handkommentar, Schweizerisches Obligationenrecht, 2. Auflage, Zürich 2009, Art. 789b N. 1.

¹¹ Limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasının, şirketin iç işlerine karışılmasına ilişkin sakıncalı bir durum oluşturduğu konusunda bkz. Pulaşlı, s. 2009; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 993.

¹² Oertle / du Pasguer, OR Art. 789b N. 1.

¹³ Bügler, s. 151; Erdem / Göksoy, s. 580; Pulaşlı, s. 2009; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s.

Kanuni devir yasağına ilişkin, eTK 520/3'te bir düzenleme yer almaktaydı. eTK 520/3'e göre, ortağın koymayı taahhüt ettiği sermaye ayın ise, ortak payını şirketin kurulmasından itibaren üç yıl geçmedikçe başkasına devredemezdi. Devir yasağının söz konusu olduğu bu üç yıllık süre içinde payın rehni de mümkün değildi. Ancak eTK 520/3'teki bu hüküm 6102 sayılı yeni TTK'ya alınmamıştır. Dolayısıyla da ayın karşılığı payların devri ve rehni yasaklanmamıştır¹⁴.

eTK'daki limited şirket paylarının devrinin ve rehininin yasaklandığı diğer bir hal ise şirketin kendi paylarını iktisabı ve rehin olarak kabul etmesine ilişkin eTK 526/1 düzenlemesidir. eTK 526/1'e göre "sermaye borcu tamamen yerine getirilmemişse" payın limited şirket tarafından rehin alınması geçersizdir. Ancak bu hüküm de 6102 sayılı TTK'ya aktarılırken değişikliğe uğramış ve yeni hükümde (TTK 612) sadece limited şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisap etmesi düzenlenmiştir. TTK 612'nin madde gerekçesinde "(limited) şirketin kendi paylarını iktisabı anonim şirkete paralel şekilde düzenlenmiştir" şeklinde bir açıklama yapılmıştır¹⁵. TTK 612 karşılığı olan TTK 379'da ise, eTK 329'a benzer olarak, hem anonim şirketin kendi paylarını iktisabı hem de rehin olarak kabul etmesi düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, anonim şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi bakımından bir yasaklama ve/veya sınırlama söz konusuysen, limited şirket paylarının rehni bakımından böyle bir yasak ve/veya sınırlama öngörülmemiştir¹⁶. Böylece TTK 612'nin gerekçedeki hedeflenen amacın

993; Oliver Arter (Peter V. Kunz / Florian S. Jörg), *Entwicklungen im Gesellschaftsrecht VII*, Bern 2012, s. 300; Fatih Bilgili / Ertan Demirkapı, *Şirketler Hukuku*, 9. Baskı, Bursa 2013, s. 763. Bu husus TTK 600'ün gerekçesinde şöyle ifade edilmiştir: "Devrin yasaklanması halinde intifa hakkı ve rehin kurulamamasının sebebi Türk Medeni Kanununun 795 inci maddesinin birinci fıkrası ile 954 ve devamındaki maddelerin hükümleridir. Her ikisi de kurulma için alacağın devredilebilir nitelikte olmasını şart koşmuştur." (Abuzer Kendigelen, Gerekçeli - Karşılaştırmalı Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, İstanbul 2011, s. 706).

¹⁴ Bkz. ve krş. TTK 595.

¹⁵ Kendigelen, s. 714. TTK 612 ile getirilen düzenlemenin değerlendirilmesi ve eleştirisi için bkz. Kendigelen, *İlk Tespitler*, s. 455 - 457; Yıldız, s. 148 - 151.

¹⁶ Bkz. ve krş. TTK 379, 612; eTK 329, 526. Ayrıca anonim şirketin kendi paylarını iktisabı ve rehin olarak kabul etmesi ile ilgili TTK 379 ve eTK 329 hükümleri ile ilgili değerlendirme, karşılaştırma ve eleştiriler için bkz. Kendigelen, *İlk Tespitler*, s. 231 - 238; Pulaşlı, s. 2057 - 2060; Pulaşlı, *Şirketler Hukuku*, s. 1037 - 1041; Alihan Aydın, *Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi*, İstanbul 2008, s. 179 vd. ile özellikle s. 311 vd.; Mehmet Özdamar, *Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarının*

dışında bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bu durumda limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi bakımından bir boşluğun olduğu söylenebileceği gibi, TTK 612’de bir yasak ve/veya sınırlama getirilmediğinden limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul edebileceği de ileri sürülebilir.

TTK 612’nin gerekçesinden, TTK 612 ile 379 arasındaki farklılığın, kanun koyucunun bilinçli bir tercihinden ziyade, bir unutmadan kaynaklandığı izlenimi vermektedir. Eğer kanun koyucu limited şirketin kendi payını rehin olarak kabul etmesine izin vermek amacıyla böyle bir farklılık getirmekteyse, en azından gerekçede buna ilişkin bir açıklamaya yer verilmesi yerinde olurdu. Mevcut düzenleme kapsamında bir yorum yapmak gerekirse, limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi bakımından bir yasak ve/veya sınırlamanın olmadığını söylemek daha isabetli olacaktır. Çünkü TTK 612’de şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesine ilişkin bir yasağa yer verilmediği gibi, TTK 379’a da bir yollama da bulunulmamıştır.

Ayrıca alacakları için ortaklardan ipotek, kefalet gibi aynı veya şahsi teminat kabul edebilen bir limited şirketin, şirketle işlem yapan ortakların borçlarının teminatı olarak kendi esas sermaye paylarını rehin olarak kabul edemeyeceğini söylemek çok doğru olmamaktadır. Bunun dışında eTK 529’daki “*sermaye koyma borcu tamamen yerine getirilmedikçe...*” ifadesi de TTK 612’ye alınmadığından, limited şirket malvarlığının (ve dolaylı olarak da alacaklıların) korunması açısından da limited şirket kendi paylarını rehin olarak kabul edebilmelidir. Belirtelim ki, limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi durumunda, rehinle sağlanan alacak ödenmediği takdirde rehinin paraya çevrilmesi sırasında alıcı çıkmaması ve/veya payın değerinin altında satılması sebebiyle limited şirket sermayesinin korunmasının riske gireceği eleştirisi getirilebilir. Ancak söz konusu risk şirketin kendi payını değil de başka bir şirketin payını rehin olarak kabul etmesi halinde de mevcuttur¹⁷. Limited şirket kendisine karşı borçlu olan veya borçlanan bir kişiden teminat alırken basiretli bir işadamı gibi dav-

¹⁷ İktisap Edilmesi (TTK md.329), Ankara 2005, s. 158 vd.
eTK 526 kapsamında limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi ile ilgili değerlendirmeler için ayrıca bkz. Ömer Teoman, “*Limited Ortaklığın Sermaye Borcu Tümü ile Yerine Getirilmemiş Kendi Paylarını Edinmesi*”, Tüm Makalelerim, Cilt I-II, 2. Bası, İstanbul 2012, s. 140 vd.

ranma yükümlülüğünün (TTK 18/2) gereği olarak öncelikle başkaca teminatların peşinde olmalı; ancak bulamadığında ve özen çerçevesinde, kendi payını da rehin alabilmeli, alacağını tahsil için takibe geçildiğinde gerekirse kendisinin sermaye paylarına haciz koyulabilmeli ve icra marifetiyle uygunsu kendi hisselerini devir dahi alabilmelidir. Netice itibarıyla kanunda açık atıf olmamakla birlikte limited şirket kendi esas sermaye payını rehin olarak kabul edebilmelidir.

Limited şirket payının devri, şirket sözleşmesiyle yasaklanabilir (TTK 595/4)¹⁸. Şirket sözleşmesinde payların devrinin yasaklandığı hallerde, bu paylar üzerinde rehin de kurulamaz (MK 954). Belirtelim ki, şirket sözleşmesinde devir yasağının öngörüldüğü durumlarda limited şirket esas sermaye payları üzerinde rehin hakkının kurulamayacağına ilişkin İsviçre Borçlar Kanunu'nun 789b maddesinin 2. fıkrası TTK'ya alınmamıştır¹⁹. İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki bu hüküm (OR Art 789b Abs. 2) devredilebilir alacakların rehnedilebileceğine ilişkin ZGB 899'daki prensibin tekrarı mahiyetindedir²⁰. MK 954/1'de de ancak devredilebilir alacakların rehnedilebileceği, genel bir hüküm olarak, öngörüldüğünden, İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki hükmün (OR Art. 789b Abs. 2) TTK 600'e alınmaması bir eksiklik oluşturmamaktadır. Ancak herhangi bir tereddüde sebebiyet vermemesi için, bu hükmün TTK'ya alınması daha iyi olurdu²¹.

Kanunen veya şirket sözleşmesi ile pay devirlerine dair kısıtlamalar esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasında da geçerlidir (TTK m. 600/2 c. 2). Bu nedenle anılan hükmün sadece pay üzerinde rehin hakkı kurulmasının genel kurul onayına bağlandığı hallere has olmadığı açıktır. Geçiş hükümleri kanaatimizce her türlü rehin için aranacaktır.

Şirket sözleşmesinde payların devrinin yasaklanması dışında, rehin kurulması da yasaklanabilir²². Belirtelim ki, şirket sözleşmesinde payların rehin verilmesi tamamen yasaklanabileceği gibi, TTK 600/2'de be-

¹⁸ Limited şirket esas sermaye payının devrinin şirket sözleşmesine konacak bir hükümle yasaklanabilmesi için, ortakların oy birliğiyle bir karar almaları gerekmektedir (Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 1016; Pulaşlı, s. 2033).

¹⁹ Kendigelen, İlk Tespitler, s. 447 dpn. 43.

²⁰ Oertle / du Pasquier, OR Art. 789b N. 5; Ficher / Petrin / Siffert, OR Art. 789b N. 6; Wibmer, OR Art. 789b N. 2.

²¹ Demirkapı, s. 189.

²² Arslanlı / Domaniç, s. 274.

lirtilen şirket onayı dışında, rehnin şirkete bildirilmesi, pay senedinin teslimi gibi maddi veya şekli şartlara da tabi kılınabilir ve şirket sözleşmesindeki bu hükümlere uyulmadıkça rehin hakkı kurulamaz²³. Sonuç olarak, paylar üzerinde devir ve rehin yasağının bulunması halinde, limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı tesis edilemez.

2. Yazılı Rehin Sözleşmesi

Limited şirket payı üzerinde rehin kurulması için, yazılı bir rehin sözleşmesi yapılması ve rehin konusu hakkın devrine ilişkin şartlara uyulması gerekir (MK 955/1, 3). Limited şirket payının devri içinse, devir sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve tarafların imzalarının noterce onaylanması gerekmektedir (TTK 595/1)²⁴. Dolayısıyla limited şirket paylarının rehni bakımından, yazılı bir rehin sözleşmesinin yapılması ve tarafların imzalarının noterce onanması şarttır (MK 955/1 ve 3; TTK 595/1)²⁵. Öngörülen usule uyulmaksızın, limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün değildir. Başka bir ifadeyle, pay rehinine ilişkin sözleşmenin yazılı şekilde yapılması ve taraf imzalarının noterce onanması bir geçerlilik şartıdır²⁶.

3. Şirket Sözleşmesinde Öngörülümüşse Genel Kurul Onayı

TTK 600/2 uyarınca şirket sözleşmesiyle limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasını genel kurul onayına bağla-

²³ Arslanlı / Domaniç, s. 274.

²⁴ İsviçre hukukunda limited şirket payının devri bakımından imzaların noterce onanmasına ilişkin şart kaldırılmış olup, adi yazılı şekil yeterli görülmüştür (bkz. ve karşı. OR Art. 785; ayrıca bkz. Oertle / du Pasguer, OR Art. 785 N. 2; Peter Böckli / Peter Forstmoser, "III. Erleichterung der Abtretung von Stammanteilen", Das neue schweizerisches GmbH-Recht, Zürich 2006, s. 14 - 15). Kanaatimizce İsviçre'de olduğu gibi, Türk hukukunda da payın devrinde taraf imzalarının noterce onanmasına ilişkin şartın kaldırılması, devrin kolaylaştırılması bakımından yerinde bir değişiklik olurdu / olacaktır. Ayrıca bir ticari işletmenin tüm aktifleri ile birlikte bir bütün olarak devrinde yazılı şekil (TTK 11/3) yeterli iken, limited şirket esas sermaye payının devrine ilişkin sözleşmedeki imzaların noter onayına tabi tutulması, kanunun kendi içinde de tutarlı olmadığını göstermektedir (Kendigelen, İlk Tespitler, s. 440).

²⁵ Belirtelim ki, İsviçre hukukunda, pay devri için taraf imzalarının noterce onanması şartı kaldırıldığından (bkz. dpn. 24), limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması için yazılı rehin sözleşmesi (ZGB Art 900 Abs. 3, OR Art 785 Abs. 1) yapılması yeterlidir (Oertle / du Pasguer, OR Art. 789b N. 2; Arter, s. 299).

²⁶ Arslanlı / Domaniç, s. 274; Erdem / Göksoy, s. 582 vd.; Demirkapı, s. 188.

nabilmektedir²⁷ ve bu durumda payın devrine ilişkin hükümler uygulanacaktır²⁸.

Limited şirket esas sermaye payının, rehinde de uyulması gereken, devri TTK 595’de düzenlenmiştir. Bu hükme göre, esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı şekilde yapılmalı ve tarafların imzaları noterce onanmalıdır (TTK 595/1 c. 1). Ayrıca devrin, şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse, ortaklar genel kurulunca onanması da şarttır (TTK 595/2, 616/1g). Pay devri, başvurudan itibaren üç ay içinde genel kurulca reddedilmediği takdirde onay verilmiş sayılır (TTK 595/7)²⁹. Genel kurul onayına kadar aksıda hükümsüz olan pay devri işlemi, genel kurulun onayıyla geçerli hale gelir (TTK 595/2).

Limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasının genel kurul onayına bağlanması halinde de, pay devrindeki usul takip edilecektir (TTK 600/2 c. 2). Yani yazılı rehin sözleşmesi ile taraf imzaların noterce onanmasından sonra, pay rehninin limited şirket genel kurulu tarafından onanması gerekmektedir (TTK 595/2). Genel kurul onayı, genel kurulun devredilemez yetkilerinin sayıldığı TTK 616/2c’de ayrıca ve özel olarak belirtilmiştir. TTK 616/2c hükmüne göre, şirket sözleşmesinde öngörüldüğü takdirde “*Esas sermaye payları üzerinde rehin hakkı kurulmasına ilişkin onayın verilmesi*” limited şirket genel kurulunun devredilemez yetkilerindedir.

Limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması işleminin genel kurulca onanmasında, aynen pay devrine onay verilmesine ilişkin usulde olduğu gibi³⁰; ortakların genel kurula davet edilmesi (TTK 617), genel kurulun toplanması ve TTK 620’deki olağan

²⁷ Limited şirket payının rehinine ilişkin özel bir düzenlemenin olmadığı eTK döneminde, tartışmalı olmakla birlikte, pay rehininde genel kurul onayı şart değildi (Erdem / Göksoy, s. 585 vd.; Demirkapı, s. 187-188).

²⁸ Her ne kadar TTK 600/2’de “*geçişe ilişkin hükümler*”in uygulanacağı belirtilmiş ve hükmün gerekçesinde “*İntifa ve rehin hakkının kurulmasında, esas sermaye paylarının devrine yapılan gönderme hem şekle ve hem onaya hem de miras, eşler arası mal rejimleri ve cebri icraya ilişkin özel hükümleri kapsar.*” (Kendigelen, s. 705) denilmişse de, esas sermaye payı üzerinde rehin kurulması halinde miras, eşler arası mal rejimleri ve cebri icraya ilişkin TTK 596 ve 597 burada uygulanmaz (Kendigelen, İlk Tespitler, s. 446 dpn. 41).

²⁹ Bu süre İsviçre Borçlar Kanunu’nda altı ay olarak belirtilmiştir (OR Art 787 Abs. 2).

³⁰ Pulaşlı, s. 2038 vd.

karar nisabına göre onay kararının alınması gerekir. Ayrıca TTK 617/4 hükmünün verdiği olanak uyarınca, genel kurul onayı, toplantı yapılmaksızın pay rehine ilişkin önerinin ortakların yazılı onayları alınmak suretiyle de gerçekleştirilebilir.

Genel kurul haklı sebeplerin varlığı dışında, onay başvurusunu reddedemez (TTK 600/2 c. 3)³¹. Haklı sebepler madde ve gerekçede belirtilmemiştir. Hukuk güvenliği açısından, haklı sebeplerin şirket sözleşmesinde sınırlı sayıda olmasa da örnekler şeklinde sayılması faydalı olacaktır³². Şirket sözleşmesinde belirtilecek haklı sebepler limited şirketle ilgili olabileceği gibi, payını rehin vermek isteyen ortakla veya lehine rehin hakkı tesis edilecek alacaklıyla da ilgili olabilir. Örneğin limited şirketin birleşme, bölünme veya tür değiştirme işlemlerine başlaması; limited şirket ortakların belli bir mesleğe mensup olması ve paylarını ancak aynı meslekten olan kişilere devredebilmeleri; ek ödeme veya ayın edim yükümlülüklerinin bulunduğu paylar bakımından rehin verenin bu edimleri yerine getirememesi; lehine rehin hakkı tesis edilecek alacaklı ile limited şirket arasında şirketin ticari faaliyetlerinde ciddi etkileri olan hukuki bir uyumsuzluğun bulunması gibi sebepler şirket sözleşmesinde haklı sebep olarak düzenlenebilir. Haklı sebeplerin şirket sözleşmesinde belirtilmediği veya belirtilenler dışında ileri sürülen haklı sebeplerin varlığının tartışma konusu yapıldığı durumlarda, genel kurulun onay vermeme sebebinin haklılığını, her somut olay bakımından, hâkim değerlendirecektir³³.

Esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasına ilişkin işlemin genel kurulca onaylanması için yapılan başvuru, başvuru tarihin-

³¹ Buna karşılık pay devrine ilişkin TTK 595/3'te genel kurulun sebep göstermeksizin onay vermektan kaçınabileceği düzenlenmiştir.

³² Oertle / du Pasguer, OR Art. 789b N. 3; Ficher / Petrin / Siffert, OR Art. 789b N. 4. Haklı sebep kavramı için ayrıca bkz. Ersin Çamoğlu, Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması, İstanbul 2008, s. 22 vd.

³³ Haklı sebeplerle limited şirketten çıkma ile ilgili bir uyumsuzlukta Yargıtay, haklı sebeplerin varlığının hakim tarafından değerlendirileceğini şöyle açıklamıştır. 11. HD.nin 31.03.2009 tarih ve E. 2007/14988, K. 2007/3869 sayılı kararı: "...(e)TK'nın 551/II hükmünce, haklı nedenlerle limited şirket ortaklığından ayrılma hakkı doğan ortak diğer ortakların bu yöndeki iradeye uymaması halinde şirket ortaklığından çıkmasına izin verilmesini mahkemen talep edebilir. Anılan yasa maddelerinde haklı nedenler sayılmadığı gibi, davalı şirket ana sözleşmesinde de bu husus düzenlenmediğinden, haklı nedenlerin varlığının yargıç tarafından değerlendirilerek saptanması gerekir." Batider, C. XXV, S. 2, s. 456 - 457).

den itibaren üç ay içinde reddedilmemişse, onaylanmış sayılacaktır (TTK 595/7).

Rehin sözleşmesi, genel kurul onayına kadar askıda hükümsüzdür. Genel kurulun pay rehnini onaylanması veya onaylanmış sayılmasıyla, limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmuş olur (TTK 595/2)³⁴. Eğer genel kurul pay rehnini onaylamaz ise, rehin sözleşmesi hüküm ifade etmez. Böylesi bir onaylamama, sürecin savsanması, gecikme veya haklı sebebin yanlış değerlendirmesi gibi durumlarda, payını rehin vermek isteyen ortağın olası zararlarından, müdürlerin ve/veya dolayısıyla da limited şirketin sorumluluğu da (TTK 644, 553) gündeme gelebilir.

Payın devrine ilişkin TTK 595'te belirtilen usul, payın rehninin genel kurul onayına bağlandığı hallerde de uygulanacaktır. Başka bir anlatımla, pay rehninin genel kurul onayına bağlandığı veya bağlanmadığı tüm durumlarda, limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulabilmesi için, yazılı bir rehin sözleşmesinin yapılması ve taraf imzalarının noterce onanması gerekmektedir. Limited şirket sözleşmesinde pay rehninin genel kurul onayına bağlı olduğuna ilişkin bir hüküm bulunduğu durumlarda, ayrıca genel kurulun onayının da alınması lazımdır³⁵.

4. Pay Defterine Kayıt

Limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulduğu pay defterine de kaydedilmelidir (TTK 594/1)³⁶. Pay defterine kayıt kurucu değil, bildirci niteliktedir³⁷. Buna karşılık pay rehninin ticaret siciline kaydedilmesine gerek yoktur³⁸. Ticaret siciline tescil edilse bile kurucu veya bildirci bir etkisi olmaz; zira ticari işletme rehininde ol-

³⁴ Oertle / du Pasguer, OR Art. 789b N. 4; Arter, s. 300.

³⁵ Kendigelen, İlk Tespitler, s. 447.

³⁶ TTK 594/1'de esas sermaye payları üzerinde rehin hakkı sahiplerinin adları ve adreslerinin pay defterine kaydedileceği belirtilmişse de, rehin hakkı sahiplerinin sadece adlarının değil, soyadları ile rehin hakkı sahibinin bir ticaret şirketi olması durumunda ticaret unvanının da yazılması gerekir (bu yönde Kendigelen, İlk Tespitler, s. 438 dpn. 33).

³⁷ Ficher / Petrin / Siffert, OR Art. 789b N. 5; Arter, s. 300 – 301; Erdem / Göksoy, s. 582 vd.; Demirkapı, s. 188.

³⁸ Ficher / Petrin / Siffert, OR Art. 789b N. 5; Arter, s. 300 – 301; Erdem / Göksoy, s. 582 vd.; Demirkapı, s. 188.

duğu gibi doğrudan işletmenin malvarlığı üzerinde etkisi yoktur. Pay sahipliği açısından ve pay sahibinin hakları açısından etkili olduğundan, pay defteri kaydı bildirim açısından önemli ve gereklidir.

B. Esas Sermaye Payı rehni ile İlgili Özel Bir Durum: Nama Yazılı Senet Düzenlenmesi

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı olarak³⁹, limited şirket esas sermaye payları bakımından nama yazılı senet düzenlenebileceğini öngörmüştür (TTK 593/2)⁴⁰. Bilindiği üzere, nama yazılı pay senetlerinin rehni için, yazılı devir beyanıyla birlikte senedin de teslimi gerekmektedir (MK 956/2)⁴¹. İspat şeklinde veya nama yazılı senet olarak düzenlenen li-

³⁹ eTK döneminde, limited şirket payları için senet düzenlese bile, bunların rehni bakımından tesliminin gerekmediği kabul edilmekteydi (bkz. Erdem / Göksoy, s. 587; Demirkapı, s. 188).

⁴⁰ TTK 593/2'deki "*Esas sermaye pay senetleri ispat aracı şeklinde veya nama yazılı olarak düzenlenebilir*" şeklindeki hüküm, esas sermaye payının kıymetli evrak niteliğinde bir nama yazılı senede bağlanmasının bir yararı olmadığı ve limited şirket esas sermaye payının devriyle ilgili TTK 595/1 ile çeliştiği gerekçesiyle doktrinde eleştirilmekte ve düzenlenecek pay senetlerinin, hükmün lafzına rağmen, kıymetli evrak niteliğinde olmayacağı belirtilmektedir (bkz. Kendigelen, İlk Tespitler, s. 437 - 438; Moroğlu, s. 345 - 346; Yıldız, s. 132 - 134; şükrü Kızılot, "*Limited şirkette Pay Senedinin Menkul Kıymet Olup Olmadığı ve Değer Artışı Kazancı*", Yaklaşım Dergisi, Kasım 2012, <http://www.ticaretkanunu.net/makale-22>, 13.01.2013 çevrimiçi).

^Buna karşın Tekinalp, esas sermaye payının kıymetli evrak niteliğinde nama yazılı senede bağlanabileceğini belirtmektedir. Yazara göre bu halde senet, basit kıymetli evrak kaydı denilen çift taraflı ibraz kaydına bağlanmış olur ve limited şirket örneğin senedi ibraz etmeyen kişiye pay defterine kaydetmeyebilir. Esas sermaye payının nama yazılı senede bağlanmasının işlevi, payın devrindeki genel kurul onayının kaldırılmasında gözükecektir. Onayın kaldırılması halinde payın devri, nama yazılı senedin zilyetliğinin geçirilmesi ve pay defterine kayıt şartına bağlanabilir (TTK 577/1). Hatta limited şirket sözleşmesiyle pay defterine kayda kurucu nitelik tanınabilir. Böylece payın devrinde akıcılık kazanılmış olur. Tekinalp'e göre limited şirket sözleşmesiyle nama yazılı senet kullanılarak başkaca modeller de kurulabilir (Tekinalp, s. 370 - 371). Pulaşlı ise, nama yazılı senet çıkarılmasının, payın devir ve dolaşımını sağlamayacağını belirtmekle birlikte; pay devri halinde nama yazılı senedin de tesliminin gerektiğini ifade etmektedir (Pulaşlı, s. 2036; Pulaşlı, şirketler Hukuku, s. 992 ve 1012). Ayrıca nama yazılı pay senetlerinin limited şirket payının devrinde kolaylık sağlayabileceği ancak vergisel bakımdan sorunlar çıkarılabileceği konusunda bkz. Recep Bıyık, "*Vergicilere yeni TTK Notları (4)*", <http://www.muhasabetr.com> 09.11.2012 çevrimiçi.

⁴¹ Bkz. Lale Sirmen, Alacak Rehni, Ankara 1990, s. 67; Mehmet Serkan Ergüne, Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellekle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluğu, İstanbul 2002, s. 44 - 45; Seda İrem Çakırca, Adi Alacakların Rehni, İstanbul 2006, s. 40 - 44.

limited şirket esas sermaye pay senetleri (TTK 593/2) üzerinde rehin hakkı kurulması durumunda, bu senetlerin tesliminin gerekip gerekmediğinin özel olarak incelenmesi gerekmektedir.

Bir görüşe göre, limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması için imzaları noterce onanmış yazılı bir rehin sözleşmesi yapılması yeterli olup, düzenlenen senetlerin teslimi şart değildir⁴². Buna karşın katıldığımız hâkim görüşe göre, limited şirket esas sermaye payının nama yazılı senede bağlandığı veya ispat için senet düzenlendiği durumlarda, esas sermaye payları üzerinde rehin hakkı kurulabilmesi için, yazılı rehin sözleşmesi ve taraf imzalarının noterce onanması dışında, bu senetlerin (nama yazılı veya ispat senetlerinin) teslimi de şarttır⁴³. Aslında şirket pay defteri kaydının esas alınması, pay senetlerinin varlığı halinde dahi pay defterine kayıt varsa hak tesisinin ispatına cevaz verilmesi şeklinde bir orta görüş teşkili de mümkündür.

IV. Sonuç

Limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması, Medeni Kanun'daki genel hükümlerin yanında ve özel olarak TTK 600/2'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması genel kurulun onayına bağlanabilir ve bu durumda payın geçişine ilişkin hükümlere göre esas sermaye payları rehnedilebilir.

Limited şirket ortakları esas sermaye paylarını, kendi borçları için rehin verebilecekleri gibi, çoğunlukla finansman ihtiyacı hasıl olduğunda talep edildiği üzere ortağı oldukları limited şirketin veya üçüncü kişilerin (grup şirketlerinin veya tamamen yabancı kişilerin) borçları için de rehin verebilirler. Ayrıca limited şirketin kendi paylarını rehin almasına ilişkin eTK 526'daki sınırlama TTK 612'ye alınmadığından, limited şirket kendi paylarını rehin olarak kabul edebilir.

Limited şirket esas sermaye paylarının rehni için, yazılı bir rehin sözleşmesi yapılması, imzaların noterce onanması ve şirket sözleş-

⁴² Erdem / Göksoy, s. 587.

⁴³ Oertle / du Pasguer, OR Art. 789b N. 2; Ficher / Petrin / Siffert, OR Art. 789b N. 6; Arter, s. 299; Arslanlı / Domaniç, s. 274; Yıldız, s. 152 - 153 ve s. 153 d.p.n. 400.

mesinde öngörülmüşse rehnin genel kurul tarafından onaylanması şarttır. Başka bir ifadeyle, rehin hakkının kurulmasının genel kurulun onayına bağlandığı durumlarda genel kurul kararı ile aksi halde yazılı rehin sözleşmesinin (taraf imzalarının) noter tarafından tasdiki ile esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmuş olur. Ayrıca her iki durumda da rehnin pay defterine kaydedilmesi de lazımdır. Pay defterine kayıt geçerlilik şartı olmamakla birlikte, rehnin kapsamına giren kâr payı, tasfiye payı gibi malvarlıksal haklardan doğan alacakların rehin verene iyiniyetle ödenmesini engellemek amacıyla, rehnin pay defterine kaydedilmesi rehin alacaklısının menfaatine olacaktır. Bunun dışında limited şirkette esas sermaye payını temsilen ispat veya nama yazılı senet de düzenlemek mümkün olduğundan, payın rehin için bu senetlerin teslimi de gerekir.

KAYNAKLAR

- Abuzer Kendigelen, Gerekçeli – Karşılaştırmalı Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, İstanbul 2011.
- Abuzer Kendigelen, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2011 (İlk Tespitler).
- Alihan Aydın, Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, İstanbul 2008.
- Argun Karamanlıoğlu, “TTK Tasarısı ve Tek Kişilik Limited Ortaklıklar”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2010/1, s. 139 – 162.
- Buket Sayın Önal, Limited Şirketlerde Ortakların Sorumlulukları, Ankara 2008.
- Erdoğan Moroğlu, Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2009.
- Ersin Çamoğlu, Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması, İstanbul 2008.
- Ertan Demirkapı, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri, İzmir 2008.
- Fatih Aydoğan, Tek Kişi Ortaklığı, İstanbul 2012.
- Gökmen Gündoğdu, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Tek Kişilik Anonim Ortaklık ve Tek Kişilik Limited Ortaklık”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl 2007, C. 65, s. 1, s. 223 – 262, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/hukukmecmuu/article/viewFile/3776/3352> çevrimiçi 20/11/2012.
- H. Ercüment Erdem / Y. Can Göksoy, “Limited Şirkette Payın Rehni”, Prof. Dr. Seyfulah Edis’e Armağan, İzmir 2000, s. 571 – 623.
- Halil Arslanlı / Hayri Domaniç, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt III, 1989 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası, İstanbul 2011.

- Hasan Pulaşlı, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, C.II, Ankara 2011.
- Hasan Pulaşlı, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Yani Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara 2012 (Şirketler Hukuku).
- Jeannette Wibmer (Jolanta Kren Kostkiewicz / Peter Nobel / Ivo Schwander / Stephan Wolf), Gesellschaft mit beschränkter Haftung, in: OR Handkommentar, Schweizerisches Obligationenrecht, 2. Auflage, Zürich 2009.
- Lale Sirmen, Alacak Rehni, Ankara 1990.
- Marc Pascal Ficher / Martin Petrin / Rino Siffert, GmbH-Recht, Bern 2008.
- Matthias Oertle / Shelby du Pasguer, Basler Kommentar, Obligationenrecht II Art. 739 - 1186 OR, 3. Auflage, Basel 2008.
- Mehmet Kılıç, "Anonim Ortaklıkta Pay Rehni", Bankacılar Dergisi, Sayı 71, 2009, s. 66 - 77.
- Mehmet Özdamar, Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarının İktisap Edilmesi (TTK md.329), Ankara 2005.
- Mehmet Serkan Ergüne, Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, İstanbul 2002.
- Oliver Arter (Peter V. Kunz / Floran S. Jörg), Entwicklungen im Gesellschaftsrecht VII, Bern 2012.
- Ömer Teoman, "Limited Ortaklığın Sermaye Borcu Tümü ile Yerine Getirilmemiş Kendi Paylarını Edinmesi", Tüm Makalelerim, Cilt I-II, 2. Bası, İstanbul 2012, s. 140 vd.
- Peter Böckli / Peter Forstmoser, "III. Erleichterung der Abtretung von Stammanteilen", Das neue schweizerisches GmbH-Recht, Zürich 2006.
- Recep Bıyık, "Vergicilere yeni TTK Notları (4)", <http://www.muhasabetr.com> 09.11.2012 çevrimiçi.
- Reha Poroy / Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Güncelleştirilmiş 12. Baskı, İstanbul 2012.
- Reto Bügler, Der GmbH-Anteil: Insbesondere dessen Erwerb, Übertragung und Verlust (de lege lata et ferenda), Zürich 2004.
- Sami Karahan / Mustafa Çeker, Şirketler Hukuku, Konya 2012.
- Seda İrem Çakırca, Adi Alacakların Rehni, İstanbul 2006.
- Şükrü Kızılot, "Limited Şirkette Pay Senedinin Menkul Kıymet Olup Olmadığı ve Değer Artışı Kazancı", Yaklaşım Dergisi, Kasım 2012, <http://www.ticaretkanunu.net/makale-22>, 13.01.2013 çevrimiçi.
- Şükrü Yıldız, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul 2007.
- Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu, Açıklamalı, Notlu ve Karşılaştırmalı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Ticari Mevzuat, Güncelleştirilmiş 13. Bası, İstanbul 2011 (Türk Ticaret Kanunu).
- Ünal Tekinalp, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, 2. Bası, İstanbul 2012.